

8.11.2022

Koillis-Savon luonnonystävät ry

Koiramäentie 158

73460 Muuruvesi

tuulamuranen@gmail.com

www.sll.fi/koillis-savo

puheenjohtaja Tuula Muranen p. 0440 331 678

sihteeri Sirpa Paltemaa 0400 317 196

Sarjatalvikki Muuruveden Honkasenmäellä T.M.

LUONNONYSTÄVÄT HOHOI!

Syyskokous lähestyy. Tervetuloa siis suunnittelemaan seuravan vuoden toimintaa. Kokouksessa valitaan myös hallitus tulevalle vuodelle ja siinä on tarjolla aktiivijäsenille paikkoja. Kokous pidetään Juankoskella Museo Brunoun uusissa tiloissa. Aloitetaan kokouksella, jonka jälkeen pääsemme tutustumaan opastetusti näyttelyyn. Katsomme museon näyttelyä tällä kertaa myös luontonäkökulmasta. Mitä järvimalmin keruu ja ruukki on merkinnyt paikalliselle luonnolle ja maisemalle? Tässä sivutaan hiukan Suomen Luonnonsuojeluliiton vuosien 2022 ja 2023 kaivosteemaa.

JÄRVIMALMI, UUSIUTUVA LUONNONVARA

Ennen kuin rautamalmia alettiin louhia kaivostoimintana, sitä kerättiin järvistä ja soista, missä sitä syntyi ja edelleen syntyy. Järvi- ja suomalmien synnylle otollinen alue on vyöhyke Fennoskandiassa, Venäjällä ja Pohjois- Amerikassa. Raudan syntyminen vaatii aivan omanlaisensa olosuhteet, johon vaikuttavat niin maaperä, ilmasto kuin kasvillisuuskin. Aluksi rautaa nostivat ja jalostivat talonpojat kaskiviljelyn ohessa. Sittemmin tuotantoa tehostettiin ruukkitoiminnalla. Juankosken ruukki oli Suomen ensimmäinen järvimalmia jalostava ruukki.

Kun järvimalmista jalostettiin rautaa sellaiseen muotoon, että siitä saattoi tehdä patoja ja tykinkuulia, tarvittiin suuret määrät puuta poltettavaksi. Puun polttoon perustuvaa kaskiviljelyä harjoitettiin näillä kulmilla vielä 1800-luvun lopulla ja samoihin aikoihin ruukkitoimintakin kävi kuumimmillaan. Millaiset metsät täällä Koillis-Savossa silloin humisivat? Rakentamisessa tarvittavaa järeämpää puutavaraa jouduttiin noutamaan kauempaa, vesistöreittien ulottumattomista mm. Tuusniemeltä ja Juuasta. Ei siis ihme, ettei meillä täällä tänäänkään ole satoja vuosia vanhoja hongistoja ihailtavana. Järvimalmin jalostus on muovannut metsiämme ja luontoamme. Vaikka metsissä kulkija voi törmätä rautahytteihin, rengasmaisiin miilunpohjiin ja kuonakasoihin, ei järvimalmin jalostus ole juurikaan tuhonnut maaperää.

Dynamiitti keksittiin ja kaivosteknologia kehittyi, mikä sai aikaan sen, että työvoimaa vaativa järvimalmin keruu ja jalostus alkoi jäädä taloudellisemman vuorimalmin louhinnan jalkoihin. Sinällään kyse ei ollut järvimalmin huonoudesta. Parhaimmillaan huokoisemman järvimalmin rautapitoisuudet yltävät vuorimalmin tasolle. Nyt täällä koillissavolainen luonnonystävä miettii, että vieläkö mahtaa tulla aika, että järvimalmia, uusiutuvaa luonnonvaraa, alettaisiin Suomessa uudelleen jollakin tavalla hyödyntää. Mahdollisuus järvimalmin ekologiseen ja luontoa haavoittamattomaan keruuseen verrattuna maaperää rouhivaan kaivosteollisuuteen tuntuu houkuttelevalta ajatukselta.

LUONTOHAVAINTOJA

Euroopan lämpöennätys rikkoontui viime vuoden tavoin tänäkin vuonna. Kesä 2022 oli Euroopassa mittaushistorian kuumin ja Suomessakin oli poikkeuksellisen lämmintä. Heinäkuun 22-23. välisenä yönä heräsin poikkeuksellisen komeaan taivaalliseen näytelmään. En muista nähneeni koskaan niin kovaa

salamointia. Välkettä näkyi tunnin ajan joka suunnasta ja samanaikaisesti. Äänettä elosalamoita löi pilvestä toiseen niin, että pilvet välkkyivät kuin etäiset diskovalot. Sellaisia olen aikaisemmin nähnyt vain meren rannalla! Syksyllä meitä hemmoteltiin komealla ruskalla ja joku poikkeuksellisen hieno revontuliyökin on jo ollut tarjolla yökukkujille.

Kesän alussa itikoita oli paljon, mutta pitkät poutajaksot saivat itikat katoamaan, ja oma havaintoni oli se, että punkkeja oli tänä kesänä enemmän kuin aikaisemmin, vaikka niitäkin kuivuus varmaan kuritti. Syksyllä saimme ihailla hanhien komeaa muuttoa. Näimme isoja toittavia auroja taivaan sinessä ja hanhilaumoja sänkipelloilla huilaamassa. Vieläkin näkyy isoja joutsenparvia pelloilla. Oman kesäni kohokohta taisi olla elämäni ensimmäinen ilveshavainto toukokuuisena iltana. Eikä huono löytö ollut muuruvetinen sarjatalvikkiesiintymäkään. Lintujen talviruokinnan jo aloitin, kun tintit tulivat ikkunaan koputtamaan ja äreänoloinen orava alkoi jäkertää tyhjää lintulautaa, niin että puunsäleet lentelivät.

Mitäs oli pupun puodissa kesän 2022 tarjouksissa? Ainakin marjoista löytyi mukavasti lakkoja, puolukoita ja varsinkin mustikoita. Karpaloita voisi kerätä yhä. Kantarellia oli poikkeuksellisen paljon ja syksyn herkkuna löytyi runsaasti suppilovahveroita. Puutarhoissa on ollut pari oikein hyvää omenavuotta, mutta tänä kesänä omenapuut huilasivat. Nekin puut, jotka intoutuivat tuottamaan hedelmiä, saivat kiusakseen pihlajanmarjakoin, joka pihlajanmarjan puutteessa hakeutui omena. Enpä siis tänä vuonna minäkään vienyt omenoita mehustamoon.

KESÄN 2022 TOIMINTAA

Menneenä kesänä talkoilimme ahkerasti. Vaikkojoen suunnalla jo vuosia hoitamassamme jättiputkikohteessa tilanne on vuosi vuodelta parempi. Muutamia isompia yksilöitä kyllä vielä löytyi, mutta enimmäkseen jättiputket olivat pieniä vuohenputken seassa piilottelijoita. Näiden talkoiden päätteeksi löysimme tutulta korvasienialueelta hyvän sienisaaliin ja tulistelimme Rakkinekosken laavulla.

Heinäkuussa Mäkiharjun niityn ensimmäisissä talkoissa, joissa niitetään aina vain niityn rehevämpi puoli, oli 13 osallistujaa. Sellaisella porukalla niitto ja haravointi tapahtui ihan vilauksessa. Se puoli niitystä, jota ei niitetty, jäi kukkimaan poikkeuksellisen komeana. Elokuun lopulla Mäkiharjun toisissa talkoissa niitettiin ja haravoitiin koko hehtaarin niitty. Onneksi saimme silloinkin kasaan 15 talkoolaista, ja saimme koko ison urakan valmiiksi yhdessä päivässä. Olimme kaikki päivän päätteeksi väsyneitä, mutta tosi tyytyväisiä suoritukseen. Molemmissa talkoissa Sirpa Paltemaa piti huolen, ettei talkoolaisia ”heikko hivellyt”, vaan ruokaa ja juomaa saatiin kylliksi. Sääkin oli mitä parhain molemmilla kerroilla. Talkoolaiset saivat myös lounasliput Ruukin Kievarin pitopöytänsä palkaksi ahkeruudestaan. Mäkiharjun talkootunnelmaan pääset visiteeraamalla kotisivuillamme. Heikki Ranta kirjoitti sinne talkootarinan ja liitti siihen valokuvia.

Luonnonkukkien päivänä kesäkuun alussa olimme Telkkämäessä. Kukkaoppaina oli Metsähallituksen Aurora Prättälä ja meidän Riitta Heilimo. Vettä tuli tuutin täydeltä, mikä aina vaikuttaa osallistujamäärään, mutta silti paikalle oli uskaltanut joukko vettä pelkäämättömiä kukkien ystäviä. Sadesäällä ulkoilun mukavuus on pitkälti vain varustelukysymys!

Juankosken konttorin kesänäyttelyssä esittelimme Luonnonperintösäätiön toimintaa. Harri Hölttä oli avajaisissa ja hän vieraili myöhemmin kesällä myös säätiön suojelijohtaja Anneli Jussilan kanssa Juankoskella Museo Brunoussa. Kesänäyttelyn jälkeen luonnonperintösäätiön tuotteita ja infomateriaalia on ollut saatavilla museon myymälässä. Siellä on myös meidän myytäviä tuotteita: linnunpönttöjä, kangaskasseja, perhoskirjaa ja perhosniityn siemeniä.

Tulevana lauantaina 12.11 suuntaamme iltaretkelle Syrjävaaran pimeätaivaspuistoon. Ilmoittautuneita tuli melkein 20! Tähtitaivas selvästikin kiinnostaa. Marraskuu on vuoden pilvisimpiä kuukausia, joten nähtäväksi jää, onko taivas tuolloin auki vai kiinni.

Kiitos kun olet mukana harrastamassa Suomen luonnossa ja luonnon puolesta!

Rauhallista talvenaikaa!

Toivottelee Tuula

KOKOUSKUTSU
KOILLIS-SAVON LUONNONYSTÄVÄT RY:N
SYYSKOKOUS

Pe 18.11.2022 KLO 17.30

Juankoskella Museo Brunoussa

Laivarannantie 2

Käymme läpi sääntömääräiset asiat.

Kahvitarjoilu

Kokouksen jälkeen Tutustumme museoon
ja mm. järvimalmin tarinaan.

Tilaisuus on avoin kaikille. **TERVETULOA!**

*Malminnosto Siikajärvestä. Inha, Ståhlberg 1893,
Kansatieteen kuvakokoelma, Museovirasto.*

Mäkiharjun kirkiruohot heinäkuussa 2022. T. M.

Koillis-Savon
luonnonystävät